

Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi

Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur
The Journal of German Language and Culture Research

Cilt 6 Sayı 2 Aralık 2024/ Volume 6 Issue 2 December 2024

Geliş Tarihi: 03.11.2024- Kabul Tarihi: 01.12.2024 /Submitted: 03.11.2024- Accepted: 01.12.2024

Doi: 10.55143/alkad.1578693

Alman Pediatri Uzmanı Albert Eckstein'in Türkiye'deki Kültürel Etkileri

German Pediatrician Albert Eckstein's Cultural Impacts in Turkey

İzzet EFE*
Nurhan ULUÇ**

Öz

Bu çalışma, Türkiye'nin sağlık alanındaki dönüşüm sürecinde Alman pediatri uzmanı Prof. Dr. Albert Eckstein'in etkilerini, özellikle kültürel aktarım açısından incelemektedir. Eckstein'in Türkiye'ye gelmesi, dönemin zorlu koşullarına rağmen, sağlık politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Araştırma, literatür taraması ve döküman analizi yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bulunan sonuçlar, Eckstein'in pediatri biliminin yanı sıra, Alman tıp kültürünün Türk sağlık sistemine entegrasyonu konusunda da önemli bir köprü oluşturduğunu göstermektedir. Eckstein, Türkiye'deki tıp eğitimine modern pediatri pratiğini ve çocuk sağlığına dair yenilikçi yaklaşımları tanıtarak hem bilimsel hem de kültürel bir etkileşim sağlamıştır. Ayrıca, Türkiye genelinde gerçekleştirdiği sağlık kampanyaları ve eğitim programları ile halk sağlığı bilincinin artırılmasında ve hastalık önleme stratejilerinin benimsenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca Alman ekolüne dayalı öğrenciler yetiştirerek bu alandaki modernleşme ve gelişme sürecinin kalıcı hale gelmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışma, Eckstein'in Türkiye'deki etkilerini kültürel bir perspektiften değerlendirerek, kültürlerarası etkileşimin pediatri alanındaki dönüşümlere nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Eckstein'in Türk sağlık tarihi içindeki yeri, kültürel aktarım ve adaptasyon süreçleri açısından incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Albert Eckstein, Albert Eckstein'in Kültürel Etkileri, Pediatri Alanında Kültürel Etkileşim

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı, e-posta: izzet.efe@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID: 0009-0005-4037-2575

** Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı, e-posta: nhayirli@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2424-6879

Abstract

This study examines the effects of German pediatric specialist Prof. Dr. Albert Eckstein on the transformation process in the field of Turkey's health, especially in terms of cultural transfer. Eckstein's arrival in Turkey played a critical role in the development of health policies and practices despite the difficult conditions of the period. The research was conducted using literature review and document analysis methods. The results show that Eckstein formed an important bridge in the integration of German medical culture into the Turkish health system, as well as pediatric science. Eckstein introduced modern pediatric practice and innovative approaches to child health to medical education in Turkey, providing both scientific and cultural interaction. In addition, he played an important role in increasing public health awareness and adopting disease prevention strategies with the health campaigns and education programs he carried out throughout Turkey. He also contributed to the permanence of the modernization and development process in this field by educating students based on the German school. This study evaluates Eckstein's effects in Turkey from a cultural perspective, revealing how intercultural interaction contributed to the transformations in the field of pediatrics. In this context, Eckstein's place in Turkish health history was examined in terms of cultural transmission and adaptation processes.

Keywords: Albert Eckstein, Albert Eckstein's Cultural Effects, Cultural Interaction in the Field of Pediatrics

Giriş

Günümüzde, kültürel etkileşimlerin bilim ve eğitim alanlarındaki rolleri giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle sağlık alanında, farklı kültürlerden gelen bilimsel bilgi ve uygulamaların aktarımı, hizmet kalitesinin ve eğitim standartlarının yükseltilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Prof. Dr. Albert Eckstein'in Türkiye'de sağlık alanında yapmış olduğu katkılar, sadece tıbbi yeniliklerin aktarılması değil, aynı zamanda kültürel bir alışverişin tezahürü olarak da değerlendirilebilir. Almanya'da Nazilerin etkisiyle ülkeyi terk etmek zorunda kalan Yahudi asıllı Alman bilim adamlarından birisi olan Eckstein, Türkiye'ye gelmeyi tercih ederek burada modern pediatri bilimini Türk sağlık sistemine entegre ederek kültürel etkileşimin sağlık alanındaki dönüşümü göstermiştir.

Bu makale, Albert Eckstein'in kariyeri boyunca pediatri ve sağlık alanında gerçekleştirdiği çalışmalarını, kültürlerarası etkileşim açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bu sürecin Türkiye'deki sağlık hizmetlerine etkileri, kültürel aktarım teorileri çerçevesinde tartışılacaktır. Eckstein'in Türkiye'de yürüttüğü çalışmalar incelenecek ve Türkiye'de pediatri nin dönüşümündeki rolü vurgulanacaktır.

Makalede öncelikle kültür, kültür aktarımı ve kültür aktarımında aracı figürlerin rolü bağlamında teorik bir inceleme sunulacaktır. Sonraki bölümde, 1950 öncesi Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde pediatri alanının genel durumu ele alınacaktır. Ardından Albert Eckstein'in biyografisi ve Türkiye'ye gelişi süreci inelenip kültürel katkıları değerlendirilecektir. Son olarak, Eckstein'in asistanları kültür aktarımı bağlamında ele alınacaktır. Bu giriş bölümü, makalenin ana hatlarını belirlemekte olup, kültürlerarası etkileşimin sağlık alanındaki etkilerini ve bunun Türkiye özelindeki yansımalarını öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Kültür

"Kültür" karmaşık bir terim olup, kökeni "tarım" kavramından gelmektedir ve doğa ile tarım arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Bu terim, yalnızca toprağı işleyen maddi bir süreci değil, aynı zamanda insan faaliyetleri ve başarılarını, özellikle de kentsel bağlamlarda temsil eden soyut bir kavrama dönüşmüştür. Kültür kavramının bu evrimi, kırsal hayattan kentsel hayata geçişi gösterirken, aynı zamanda toprağı işleme düşüncesini entelektüel ve ahlaki gelişimle de birleştirir (Eagleton, 2000, s. 7-8). Böylece, kültür terimi yalnızca tarımsal faaliyetlerle sınırlı kalmaz, insanın kendini geliştirmesi, toplumsal yapıların oluşumu ve medeniyetin ilerleyişiyle de ilişkilendirilir. Eagleton'ın ifade ettiği "kültürün karmaşıklığı"

terimin kapsadığı olgunun çok yönlülüğünden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda kültür, doğrudan yalnızca bir kavram değil, birçok farklı boyutta algılanabilecek bir olgudur.

Şimşek'e göre kültür, insanların bir arada olduğu her yerde kendini gösterir. İnsanoğlunun düşünceleri, eylemleri, fikirleri, davranışları ve yarattığı her türlü eserde kültürün izleri bulunur. Bu yüzden, günümüzde kültür kavramı, bir toplumun üyesi olarak insanların ortaya koyduğu bütün beşerî birikimi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Şimşek, 2016, s. 11). Bu doğrultuda, kültür, toplumun ortak değerler ve normlar etrafında şekillenen kolektif birikimlerini de içermektedir.

Kültür, geleneksel olarak somut davranış kalıplarının toplamı olarak değil, davranışı yönlendiren kontrol mekanizmaları planlar, kurallar, talimatlar gibi görülmelidir. Bu bağlamda toplumlar, kendi içindeki ilişkileri düzenleyen normlara sahiptir ve bu normlar kültürden kültüre farklılık gösterir. Bir toplum, kanunlarını kendi geleneklerine, adetlerine ve kültürel değerlerine uygun şekilde inşa etmelidir (Şimşek, 2016, s. 23). Bu bakış açısı, kültürü bir dizi program olarak ele alır, yani davranışı şekillendiren bir rehber olarak görmektedir.

Kültür, iki temel anlamı barındıran geniş bir kavramdır. İlk olarak, ekonomik, sosyal ve politik alanlardan nispeten özerk olan ve genellikle estetik formlarda, haz amacı güden pratikleri kapsar; bu pratikler arasında tanımlama, iletişim ve temsiliyet sanatları yer alır. Kültür, hem dünyanın uzak bölgelerine dair popüler bilgi birikimini hem de etnografi, tarih yazımı, filoloji, sosyoloji ve edebiyat tarihi gibi disiplinlerdeki uzmanlaşmış bilgiyi içerir. İkinci olarak, kültür, her toplumun sahip olduğu en iyi bilgi ve düşünce birikimini içeren, bireyleri geliştiren ve yücelten bir unsur olarak da anlaşılır (Said, 1993, s. 14-15).

Bu çalışmada kültür kavramını yeniden tanımlamak ya da detaylı bir şekilde ele almak hedeflenmemektedir. Kültürün tanımlanması, aslında çeşitli kültürel unsurların alınarak yeniden biçimlendirilmesini bir çatı altında toplamaktadır. Burada esas olan, kültürler arası etkileşim sonucunda kaynak kültürden alıcı kültüre aktarılan unsurların, alıcı kültür tarafından yaratıcılık ile yeniden yorumlanması ve bu unsurların alıcı kültürün ihtiyaçlarına göre dönüştürülmesidir.

Kültür Aktarımı

Kültür aktarımı, kültürel değerlerin ve uygulamaların kültürlerarası süreçlerle nasıl iletildiğini ve alındığını ifade eden bir kavramdır. Özellikle insanın çevresel şartlara uyum sağlamasının, kültürel hayatın ilk adımlarını oluşturduğu ve bu sürecin insan zihninin dış dünya ve iç dünya arasındaki dengesine dayanır. İnsanın kültürel evriminin ileri aşamalarında, dış dünyayı anlamakla birlikte içsel ruhsal yaşamı da anlama ihtiyacı ön plana çıkar. Bu bağlamda, kültürel aktarım hem içsel hem de dışsal bilgi edinme süreçleriyle derinden bağlantılıdır (Cassirer, 2011, s. 13). Albert Eckstein'in Türkiye'deki konumu ve faaliyetleri incelendiğinde aktaran bir figür olarak ikinci maddedeki süreci ön plana çıkar. Ancak diğer süreçler de bu alımlama süreciyle doğrudan ilintilidir.

Kaynak kültürden alıcı kültüre geçen ögeler, dinamik bir sürecin parçasıdır. Espagne ve Werner'e göre, alımlama süreci, kültürel unsurların orijinal anlamlarını korumaz; aksine, bu unsurlar yeni bir bağlama oturtularak yeniden yorumlanır ve şekillendirilir. Kültürler arası bu dönüşüm sürecine "akültürasyon" adı verilir ve bu süreç, kültürlerin karşılıklı olarak birbirini dönüştürmesini içerir (Espagne & Werner, t.y., s. 21). Bu minvalde alıcı kültüre geçen bir ögenin artık alıcı kültür bağlamında değerlendirilmesi gerekir, çünkü alıcı kültür bu ögeyi kendi kültür bağlamında şekillendirmiştir. Uluç'a göre, kültürler arasındaki etkileşim, karşılıklı zenginleşmeyi sağlar; farklı kültürel unsurlar paylaşılırken, her kültür kendi kimliğini koruma eğilimindedir. Bu sayede kültürler hem dış etkilerle zenginleşir hem de öz değerlerini kendi gelişim çizgisinde sürdürürler (Uluç, 2003, s. 32).

Kültür aktarımı, bir kültürün başka bir kültür üzerinde yayılmacı bir etki oluşturması olarak değil, alıcı kültürün ihtiyaçları doğrultusunda belirli unsurların bilinçli bir şekilde entegre edilmesi olarak anlaşılmalıdır

(M. Middell, 2021, s. 109-110). Bu yaklaşıma göre, araştırmalar kültürel bir öğenin bir topluma nasıl dahil edildiğini inceleyerek, kültürel öğelerin seçici olarak nasıl benimsendiğini ve yeniden yorumlandığını analiz eder. Bu süreçte aracı bireyler önemli bir rol oynar, çünkü kültürel öğenin kabul edilme şekli, alıcı kültürün mevcut değerlerine nasıl entegre edildiğine bağlı olarak değişir. Bu doğrultuda çalışmanın konusu bakımından kültür aktaran rolündeki Albert Eckstein'in Alman sağlık kültürüne ait öğeleri Türk kültürüne aktarım süreci önem kazanmaktadır.

Kültür aktarımı süreçlerine genel bir bakışın ardından şimdi aracı figürlerin rolü ele alınacaktır. Kültür aktarımında aracılardan rolü hakkında yapılacak incelemenin ardından, Albert Eckstein'in kültür aktarımındaki yeri incelenecektir. Kültür aktarımı, farklı kültürlerin birbirleriyle temas halinde olduğu her dönemde gerçekleşmiştir. Eckstein gibi önemli figürlerin, kültürel aktarım süreçlerindeki aracılık rolleri, bu araştırmalarda önemli bir yer teşkil etmektedir.

Kültür Aktarımında Aracı Figürlerin Rolü

Kültür aktarımı kavramı, kültürler arasındaki etkileşim süreçlerini merkeze alarak, kültürlerin birbirleri üzerindeki etkilerini incelemeye odaklanır. Bu yaklaşım, kültürel unsurların bir kültürden diğerine nasıl geçtiğini, bu süreçte nasıl dönüştüğünü ve yeni bağlamlarda nasıl yeniden yorumlandığını analiz eder. Dolayısıyla, kültür aktarımı, kültürler arası etkileşimlerin ve benimseme süreçlerinin önemine dikkat çeker ve kültürel bağlantıları derinlemesine araştırmayı amaçlar (K. Middell & Middell, 1994, s. 109). Kaynak kültürde üretilen kültürel unsurlar, alıcı kültürdeki yeni bağlama doğrudan ve kendiliğinden geçiş yapmaz. Bu unsurların aktarımı, genellikle belirli bir grup insan veya aktörler aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu süreçte aktörler, kültürel unsurları farkında olarak ya da farkında olmadan, alıcı kültürün dinamiklerine ve bağlamına uygun hale getirerek aktarırlar. Böylece, kültürel unsurlar bağlama bağlı olarak farklı yorumlara olanak tanırırlar. Kültür aktarımının temelde mümkün olmasının nedeni, kültürel unsurların sabit bir anlam taşıması, aksine her zaman farklı yorumlara açık olmasıdır. Özellikle kültürel unsurların çeşitli bağlamlara yerleştirilerek farklı şekillerde yorumlanabilme özelliği, kültür aktarımının gerçekleşmesini mümkün kılmaktadır (Celestini & Mitterbauer, 2003, s. 48).

Kültür aktarımı, yalnızca soyut konjonktürel veya zihinsel faktörlerle değil, aynı zamanda bireyler aracılığıyla aktif olarak gerçekleştirilen bir süreçtir (Espagne & Werner, 2018, s. 506). Alıcı bağlamda kendi orijinal bağlamını temsil eden veya yabancı bir ülkede edindiği deneyimleri kendi ülkesinde değerlendiren bu bireylerin geçici veya nihai olarak yer değiştirmesi (Espagne, 1997, s. 309) kültür aktarıcısı konumunda olmalarına neden olur. Bu bağlamda, aracılardan rolleri hem bireysel biyografiler hem de belirli gruplara mensup olmaları üzerinden incelenebilir. Örneğin, 18. yüzyılın ikinci yarısında faaliyet gösteren Alman bakır oymacısı Johann Georg Wille (1715-1808), Paris'e gelen Alman sanatçılar için bir rehber işlevi üstlenmiş, onların eğitimlerine katkıda bulunmuş ve Alman kültürü hakkında birinci elden bilgiler aktarmıştır (Espagne & Werner, 2018, s. 506).

Espagne'ye göre, kültür aktarımında aracılardan vazgeçilmez bir rol oynar. Kültürel düşünce yapıları ve pratikler kendiliğinden yayılmaz; bunun yerine, bu fikir ve pratikler, aracı gruplar tarafından taşınır ve yayılır. Aracılar, bir kültürden diğerine bilgi ve uygulamaları aktarıırken, sadece mevcut olanı iletmez, aynı zamanda kendi yorumlarını ve eklerini de bu sürece dahil ederler. Aracılar sadece taşıyıcı değil, aynı zamanda yaratıcı bir rol oynarlar. Kendi toplumsal ve kültürel bağlamlarıyla ilgili birikimleri de sürece dahil ederek, yeni bağlamda kültürel dönüşümler yaratırlar (Espagne, 1997, s. 310-311).

Kültür aktarımında aracılardan genellikle kültürel melezliğin bilinçli temsilcileridir ve böylece farklı sembolik düzenler arasındaki engelleri aşabilirler. Onlar, kültürlerini temsilen "insan simgeleri" olan ve yabancı unsurları kendi kültürel bütünlüklerinin bir parçası olarak algılayan "temsilcilerden" ayrılırlar (Celestini & Mitterbauer, 2003, s. 46). Yani, aktarımı sağlayan bireyler hem tek başlarına hem de belirli sosyal gruplar içinde etkili olurlar. Kültür aktaran kişiler, çeşitli meslek gruplarından olabilirler: tüccarlar,

girişimciler, çevirmenler, dil öğretmenleri, kütüphaneciler, gazeteciler, yazarlar, öğrenciler, bilim insanları, doktorlar, mühendisler, ustalar, sanatçılar, müzisyenler, askerler ve diplomatlar gibi. Bu kişiler, kendi alanlarında en önde gelen isimler olmasalar da kültür aktarımı açısından önemli bir rol oynarlar. Örnek olarak bu kişilere ait ticari yazışmalar, el yazmaları, seyahat belgeleri, idari dosyalar ve özellikle göç eden bireylere dair belgeler gibi çeşitli kaynaklar gösterilebilir (K. Middell & Middell, 1994, s. 110). Onların mesleki alışkanlıkları ve yöntemleri, alıcı kültürün ekonomik çevrelerinde değişimlere neden olduğu gibi, estetiksel, müzikal ya da dini kültürel öğelerin taşınmasında da payları bulunmaktadır (Espagne & Werner, 2018, s. 507).

Aktaranlar, buldukları kültürel bağlamda üretken, yaratıcı ve aktif bir rol üstlenmektedir. Bu aktarım sürecinde, aktaranların ulusal kültürlerin homojen bireyleri olarak değil, belirsiz sınırları olan bir alanda yeni bağlamlar içinde hareket eden bireyler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Onlar, iki kültür arasındaki sınırların kesişim noktalarında faaliyet göstermektedirler (Pym, 1993/94, 63 akt. Wolf, 1993).

Kültür aktarımı ve kültürel unsurların aktarımında aracı figürlerin rolüne dair genel bir teorik çerçeve sunulmuştur. Bu bölümde, kültür aktarımı süreci ve aktaran figürler ele alınmıştır. Bir sonraki bölümde 1950 öncesi Türkiye’de pediatri alanında genel durum ele alınacak; ardından, Albert Eckstein’in Türkiye’ye gelişiyle başlayan kültürel etkileşimin bu alandaki etkileri incelenecektir. Dönemin sağlık koşulları üzerindeki reformist katkıları bağlamında değerlendirilmesi, onun kültürel aktarıcı rolünü daha somut bir perspektifle ortaya koyacaktır.

1950 Öncesi Türkiye’nin Pediatri Alanında Genel Durumu

19. yüzyılda Osmanlı Devleti, sağlık hizmetlerini modernleştirmeye yönelik adımlar atsa da bu hizmetler 19. yüzyılın sonuna kadar devletin temel görevleri arasında görülmemiştir. 1876’da yürürlüğe giren Kanun-u Esasi’de ise sağlık hakkına dair herhangi bir düzenleme yer almamıştır, bu da sağlık konusunun o dönemde anayasal bir hak olarak değerlendirilmediğini göstermektedir (ER, 2011, 45 akt. İleri vd., 2016, s. 178-179). Batılı standartlara göre, Osmanlı İmparatorluğu’nun tıbbi uygulamaları bilimsel temelden yoksundu ve halk sağlığı standartları yetersizdi. Bebek ölümlerinin yüksek, yaşam süresinin ise kısa olduğu biliniyordu; ancak eldeki epidemiyolojik veriler, çoğunlukla anekdotlara dayanıyordu. Halk sağlığı konularında, özellikle su kalitesi gibi temel sorunlar mevcuttu. Kırsal bölgelerde, gıda üretimi ve tüketimi geleneksel yöntemlerle yapılıyor ve beslenmeye dair bilgi, uzun yıllar değişmeden kalmıştı. Bu durum, sağlık alanındaki modern gelişmelerin yeterince takip edilmediğini göstermektedir (Reisman, 2005, s. 135).

Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikası

Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde ilk kurulduğu yıllarda nüfusun korunması ve artırılması ve genel sağlık için gerekli tedbirlerin alınması hedeflenmiş ve bu ideoloji sağlık alanındaki çalışmaları da etkilemiştir (Yıldız Özlü & Ünüvar, 2023, s. 223). 1920’de kurulan Sağlık Bakanlığı, savaş sonrası sağlık sorunlarını çözmeye, sağlık çalışanlarının sayısını artırmaya ve kırsal alanlarda sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmaya odaklanmıştır. Bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmiş ve çeşitli sağlık kurumları ile mevzuatlar hayata geçirilmiştir. Cumhuriyet dönemi ilk sağlık bakanı olan ve 1937 yılına kadar süren bu görevde kalan Saydam, görev süresince Türkiye’de sağlık sektörünün örgütlenmesine yönelik pek çok önemli çalışmaya önyak olmuştur. Salgın hastalıklarla mücadele için sosyal devlet anlayışıyla sağlık hizmetlerinde ülkenin koruyucu hekimlik sistemini kurmuş ve bunu tüm ülkeye yaymaya çalışmıştır (Kahveci Ceylan vd., 2023, s. 189).

Bu dönemde özellikle sıtma, frengi ve verem gibi hastalıklar, çocuklar başta olmak üzere pek çok vatandaşın ölümüne yol açmıştı. Cumhuriyet hükümeti, sağlıklı bir nesil yetiştirmek amacıyla sağlık politikalarına öncelik vermiştir. Bu doğrultuda sağlık kurumları iyileştirilmiş, çocuk ölümlerinin azaltılması hedeflenmiş ve sağlık çalışanlarının sayısı artırılmıştır. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nu kabul edilerek sağlık

hizmetleri devletin temel görevlerinden biri olarak belirlenmiştir. Ayrıca, özel sağlık sektörünü desteklemek için yasal düzenlemeler yapılmış ve Hıfzıssıhha Enstitüsü, salgın hastalıkların önlenmesi konusunda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu politikalar, sağlık hizmetlerine erişim ve kaliteyi artırmayı amaçlamıştır. Bu şekilde, Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlık politikaları, ulusal düzeyde sağlık hizmetlerine erişimi ve kalitesini artırmaya yönelik önemli adımlar atmıştır (Yıldız Özlü & Ünüvar, 2023, s. 223-224).

Alman Bilim İnsanlarının Türkiye'ye Göçü

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Türkiye'de nitelikli uzman açığı önemli bir sorun haline gelmiştir. Uzun yıllar süren savaşlar, birçok eğitilmiş bireyin kaybına yol açmıştır. 1933'te Almanya'da Yahudi ve Nazi karşıtı vatandaşların kurumlarından kovulması, birçok bilim insanının güvenli sığınak aramasına neden oldu. Bu dönemde Türkiye, 190 seçkin entelektüel davet ederek güvenli bir liman sağladı. Göçmen bilim insanları özellikle tıp alanında uzmanlaşmıştı, çünkü savaş sonrası Türkiye'nin en büyük ihtiyacı doktorlardı (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 30). O zamanlar Türk makamları, bilim transferi projesi çerçevesinde tıp sahasındaki her türlü gelişmenin Türkiye'ye aktarılmasına önem veriyorlardı (Öztürk & Erichsen, 1999, s. 71). Bu doğrultuda Ankara Numune Hastanesinin profesör ihtiyacını karşılamak amacıyla Albert Eckstein davet edilmiş, böylece yeni doktorların yetiştirilmesi hedeflenmiştir (Yıldız Özlü & Ünüvar, 2023, s. 230-231).

Çocuk Doktoru Albert Eckstein (1891-1950)

Albert Eckstein, 9 Şubat 1891'de Almanya'nın Ulm şehrinde doğdu ve tıp eğitimini Freiburg'da tamamladı. I. Dünya Savaşı sırasında askere alındı ve cesareti nedeniyle Eisernes Kreuz ile Birinci Sınıf Alman Onur Haç'ına layık görüldü (Akar, 2003 akt. Akar, 2004, s. 295). Eckstein, Türkiye'ye gelmeden önce de kendi alanında çok ünlüydü ve birçok başarıya imza atmıştı (Ord.Prof. Albert Eckstein, Cumhuriyet İnsanları Portreleri, t.y.). Savaşın ardından Freiburg'da 1920 yılında, ünlü pediatrist Carl T. Noeggerath'ın asistanı olarak üniversitenin çocuk hastanesi bölümüne atandı (Yıldız Özlü & Ünüvar, 2023, s. 226-227). 1923'te genç farelerde doğal ve yapay ışığın büyüme üzerindeki etkisi konusundaki çalışmasıyla doçent unvanı aldı. 1925'te Düsseldorf Tıp Akademisi'ne bağlı Çocuk Hastanesi'nin başhekimisi olarak göreve başladı ve Arthur Schlossmann ile çalıştı (Wiedemann, 1994). 1926 yılında profesörlüğe, 1932 yılında ordinaryüs profesörlüğe yükseldi ve Schlossmann'ın ölümünden sonra bölüm başkanlığına getirildi (Akar, 2004, 46 akt. Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 34). 1 Temmuz 1935'te, Düsseldorf'taki kliniğinde, Adolf Hitler'in emriyle Almanya'daki görevlerinden alındığını belirten bir mektup aldı. Modernleşmeye yönelik reformlar yapan ve Nazilerden kaçan akademisyenler için güvenli bir sığınak haline gelen Türkiye, görevinden uzaklaştırılan Eckstein'i ülkeye davet etti. Eckstein, İngiltere ve ABD'den teklifler almasına rağmen, Türkiye'ye gelmeyi tercih etti ve ilk olarak Ankara'da modern bir pediatri bölümü kurmakla görevlendirildi (Nolte, 2021, s. 3). Bölümü kurmakta zorluklarla karşılaşsa da kapsamlı bir poliklinik sistemi ve çocuk sağlığını iyileştirmek için ülke genelinde önleyici sağlık hizmetleri geliştirdi. Bebek ölümlerini azaltmaya yönelik çalışmalarıyla tanınan Eckstein, Türkçe bir pediatri ders kitabı yazacak kadar akıcı Türkçe öğrendi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1950'de Türkiye'den ayrılarak Hamburg Üniversitesi Çocuk Hastanesi'nin direktörü oldu. 18 Temmuz 1950 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu vefat etti (Wiedemann, 1994).

Eckstein'in Türkiye'de Pediatri Alanında Çalışmaları

Eckstein, uzmanlık alanı olan pediatri alanında Türkiye'de önemli bir sosyal reformcu olarak kabul edilmektedir. Türkiye genelinde bir dizi klinik kurarak çocuk hastalıklarının tedavisine büyük katkılarda bulunmuş, ayrıca pediatri müfredatını yeniden tasarlayarak bu alandaki eğitimi modernleştirmiştir. Türk pediatri sinin gelişimine önemli katkılar sağlayan Eckstein, kırsal bölgelerde çocuklar için çeşitli enstitü ve klinikler kurarak bu sayede o bölgelerdeki çocuk ölümlerinin azalmasına büyük ölçüde destek vermiştir. Türkiye'de modern pediatri nin mimarı olan Eckstein, çocuk sağlığı hizmetlerinin en güncel bilgi ve teknoloji

ile sunulmasına öncülük etmiş ve bu katkıları Türkiye'nin sağlık sisteminde kalıcı izler bırakmıştır (Reisman, 2005, s. 143).

Dönemin sağlık bakanı Refik Saydam, daveti üzere Türkiye'ye gelen Eckstein'dan Numune Hastanesi'nde çocuk kliniğinde çalışmasını ve Türkiye genelinde çocuk sağlığına dair araştırmalar yapmasını istedi. Eckstein, 4 Ekim 1935'te göreve başladı ve ilk asistanı Selahattin Tekand oldu (Akar, 2008, s. 35-53). Saydam'ın önerisiyle Sağlık Bakanlığı, Eckstein'a kırsal kesimde çocuk ölümleri üzerine kapsamlı bir inceleme görevi verdi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bebek ölüm oranı oldukça yüksek olduğundan, hükümet bu durumu azaltmaya yönelik önleyici tedbirlere büyük önem veriyordu. Bu bağlamda, 1937 yazında Eckstein ve asistanı Tekand, Orta ve Güney Anadolu'nun farklı il ve ilçelerinde çocuk sağlığı üzerine araştırmalar yapmak üzere görevlendirildi. 1938'deki ikinci gezide ise Eckstein ve ekibi kırsal bölgelerdeki halkı daha yakından tanıyarak, çocukları muayene ettiler, ailelerle sohbet ederek köylülerin temel sağlık ihtiyaçlarına destek sundular (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 37).

Eckstein, koruyucu ve tedavi edici önlemleri hayata geçirmeden önce Türkiye'de görülen çocuk hastalıklarının türleri, ortaya çıkış şekilleri ve yayılımı üzerine detaylı bir araştırma yürüttü (Öztürk & Erichsen, 1999, s. 71). Ekibiyle ilk olarak çocuk sağlığı, annelerin doğurganlığı ve çocuk ölümleri hakkında veri topladı; ayrıca tarım, eğitim ve kırsaldaki sağlık durumu hakkında detaylı incelemelerde bulundu. Türkiye'de çocuk sağlığı alanında modern bir yapı kurulmasına öncülük eden bu araştırmalar, ülkenin nüfus artışı ve kırsal kalkınma stratejileri için önemli veriler sundu (Reisman, 2005, s. 145-148). Bilimsel çalışmalarında, bağışıklık sistemi zayıf ve yetersiz beslenen çocuklarda görülen Noma hastalığının tedavisine yoğunlaştı. Diğer bir önemli araştırma alanı ise sıtma hastalığıydı (Akar vd., 2007, s. 213).

Noma ve Sıtma Hastalıkları Üzerine Çalışmaları

Eckstein, bağışıklık sistemi zayıf ve yetersiz beslenmiş çocuklarda görülen ağız mukozasında bir *Borrelia* enfeksiyonu olan Noma hastalığının tedavisinde bilimi kullanarak öncü bir rol üstlenmiştir. Sulfonamidlerle geliştirdiği tedavi modelini "Annales Pediatrici" dergisinde yayımlayan Eckstein, 1936-1945 yılları arasında özellikle Doğu Türkiye'deki köylerde ve dört yaş altı çocuklarda yaygın olan bu hastalığa karşı önemli bulgular sundu (Reisman, 2005, s. 150). Tedavi edilmeyen hastalarda ölüm oranı %100 iken, penisilinle bu oran %12,5'e düştü (Nolte, 2021, s. 3). Hijyen, beslenme ve antibiyotiklerle Noma hastalığı ortadan kaldırılmış ve bu tedavi modeli, köylerde yaşayan insanlar için etkileyici bir çözüm olarak kabul edilmiştir (Reisman, 2005, s. 150).

Eckstein'in bir diğer temel araştırma konusu sıtmaydı. Sıtmanın teşhisi ile ilgili çalışması sayesinde uluslararası bir ün yapmıştır (Öztürk & Erichsen, 1999, s. 74). 1947 yılında New York'ta düzenlenen Beşinci Uluslararası Pediatri Konferansı'nda "çocuklarda sıtma" konulu bir bildiri sunmaya davet edildi ancak katılamadı. Yine de çocuklarda sıtma üzerine topladığı bilgilerin, Türkiye'de hastalığın önlenmesi ve tedavisinde büyük etkisi oldu (Reisman, 2005, s. 150).

Eckstein'in Noma ve Sıtma tedavisindeki başarıları, yalnızca sağlık sisteminin gelişimini değil, aynı zamanda hijyen ve beslenme konularının önemini de ön plana çıkarmıştır. Bu hastalıkların tanı ve tedavisinde yenilikçi yöntemler sunarak, pediatri alanında uluslararası bir etki yaratmıştır. Bu çabaları, pediatrik hastalıkların yönetiminde bilimsel yaklaşımın gerekliliğini vurgulamış ve gelecekteki araştırmalara zemin hazırlamıştır.

Eğitim Alanında Çalışmaları

Eckstein, Türkiye'nin pediatri müfredatını yeniden düzenledi ve pediatri alanındaki en son bilgi ve teknolojiyi getirdi (Reisman, 2005, s. 143). 1938-1939 yıllarında Avrupa'da pediatri alanının da öne çıkan bir dergi olan "Annales Paediatrici"nin editörlüğünü yaptı. Ekim 1938'de ise Ankara'da ilk Türk Pediatri Kongresi'ni düzenledi (Akar, 2004, s. 296). Çocuklarda önemli bir sağlık sorunu olan sıtmayla mücadele

yöntemlerini, Ankara Tıp Fakültesi Mecmuası'nda yayımlandı. 1941'de yazdığı "Çocuk Gelişim, Metabolizması, Fizyolojisi ve Patolojisi" adlı kitabı, Türk çocuk hekimleri için önemli bir rehber oldu. Sağlık Bakanlığı bu kitabı basıp tüm çocuk hekimlerine dağıttı ve bu eser, uzun yıllar tıp fakültelerinin ders programında yer aldı. Diğer önemli eseri, 1947'de Ankara Tıp Fakültesi tarafından yayımlanan "Türkiye'de Çocuk Hastalıkları ve Çocukların Korunması Problemleri" adlı kitaptır (Başkan, 2019, s. 41).

Türkiye'de bulunduğu süre boyunca İhsan Doğramacı, Bahtiyar Demirağ ve Sabiha Cura gibi değerli öğrenciler yetiştirdi. Öğrencileri tarafından çok sevilen bir hocaydı, araştırmalarını ve gözlemlerini onlarla paylaşırdı. Ayrıca konferanslar düzenleyerek öğrencileri ve halkı hastalıklar konusunda bilgilendirmeye çalıştı (Wiedemann, 2010, s. 250).

Anne Doğurganlığı ve Çocuk Ölümleri Üzerine Çalışmaları

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Eckstein'dan, bu kez Anadolu'nun iç bölgelerini kapsayan bir başka araştırma gezisi yapmasını talep etti. Eckstein, bu araştırmada çocuk doktoru olan eşi Erna Eckstein ve baş asistanı Tekand ile çalışarak hane sayısı, kadın ve erkek nüfus oranı, sıtma ve bağırsak enfeksiyonu vakaları, su kaynakları türleri ve yerleşim yerlerindeki okul durumu gibi temel sağlık ve sosyo-demografik verileri topladı (Toplum Hekimliğine Gönül Verenler, Ord. Prof. Albert Eckstein, 2015, s. 20).

Eckstein, Anadolu'da yaptığı araştırmalarda sağlık, temizlik, gıda durumu ve çocuk ölümleri gibi konuları detaylıca inceledi; trahom ve ishale başa çıkma yöntemlerini köylülere anlattı. Çeşitli köy ve şehirlerde 1528 çocuk üzerinde cilt hastalıklarıyla ilgili araştırmalar yaptı, çocukların %9.39'unun tüberküloza yakalandığını tespit etti. Ayrıca, 8000 kadın üzerinde doğum ve çocuk ölümleri hakkında istatistik toplayarak Türkiye'de süt çocuğu ölümlerini azaltmak için veriler oluşturdu. Çalışmalarını bilimsel yayınlarda ve gazetelerde paylaştı (Yıldız Özlü & Ünüvar, 2023, s. 228). Eckstein'in Anadolu köyleri hakkında topladığı veriler, bölgenin sağlık ve sosyal durumunu değerlendirebilmek için son derece önemli bir belge haline gelmiştir. Bu çalışmalar, Türkiye'deki "nüfus ve sağlık araştırmalarının" öncülerinden biri olmasını sağlamıştır. Özellikle anne doğurganlığı ve çocuk ölümleriyle ilgili elde edilen istatistikler oldukça yönlendirici olmuştur. Eckstein'in çalışmaları olumlu sonuçlar vermiş ve özellikle süt çocukları arasındaki ölüm oranlarında belirgin bir düşüş yaşanmıştır (Ord.Prof. Albert Eckstein, Cumhuriyet İnsanları Portreleri, t.y.). Bu gelişmeyle Eckstein yerel bir gazetenin ilk sayfasından ülkeye bu azalma dolayısıyla tebriklerini iletmiştir.

Ayrıca Eckstein, koruyucu hekimliği teşvik eden bir yaklaşımı benimseyerek Ankara Tıp Fakültesi'ne de bu yönde ilham vermiştir. Bebeklerin ihtiyaç duydukça emzirilmesine dair gözlemleri ise, günümüz pediatrişinin anne sütünü öncelikli kabul eden anlayışıyla örtüşmektedir (Reisman, 2005, s. 150-151).

Eckstein'in 300 yataklı bir çocuk hastanesi planı vardı ancak Saydam'ın 1942'de vefatı ve devam eden II. Dünya Savaşı, bu planın hayata geçmesini engelledi. 1948'de projenin son anda iptal edilmesi üzerine büyük bir hayal kırıklığına uğradı ve Türkiye'den ayrılarak Hamburg Üniversitesi Çocuk Hastanesi'nde direktörlük yapmaya karar verdi (Akar, 2004, s. 296-297).

Eckstein Sonrası Pediatriye Genel Durum ve Asistanlarının Katkıları

Eckstein, 1950 yılında Hamburg'daki Üniversite Çocuk Hastanesi'nin müdürü olarak görev yapmak üzere Türkiye'den ayrıldı. Modern tıp eğitimi almış Türk çocuk doktorlarından oluşan kritik bir kitle, 1940'ların sonlarına doğru sürekli bir yükseliş için gerekli hale gelmişti. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin ilk mezunları, göçmen hocalarına kıyasla dünya çapında daha az takdir görmelerine rağmen büyük bir ihtiyacı karşılayarak Türkiye'nin en saygın pratisyenleri ve profesörleri oldular. Bu mezunlar arasında Eckstein'in birçok öğrencisi de bulunuyordu (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 39). Çocuk hastalıkları kliniği kuruluşunun ilk günlerinden itibaren temel hedefi koruyucu çocuk sağlığı hizmetleri sunmak olmuştur. Bu

süre zarfında, Eckstein'in halefleri çocuk hastalıkları alanında farklı konularda bilimsel çalışmalar yaparak bu alana değerli katkılar sunmuşlardır (Akar, 2004, s. 297).

1936-1939 yılları arasında Berlin'de pediatri ihtisası yapan genç doktorlar; Selahattin Tekand, İhsan Doğramacı, Bahtiyar Demirağ ve Sabiha Cura, İzmir'de Çocuk Hastaneleri, Ankara'da Hacettepe Çocuk Hastanesi ve İzmir'de Ege Üniversitesi Çocuk Hastalıkları Bölümü gibi önemli sağlık kurumlarını kurarak pediatri alanına önemli katkılarda bulundular (Reisman, 2005, s. 150).

Eckstein'in ilk Türk asistanı, "gezici asistanı" Salahaddin Cevdet Tekand'dır. Özellikle kırsal bölgelerdeki seyahatleri sırasında çiftçilerle kolay iletişim kurma konusundaki becerileriyle Eckstein'in başarısında önemli bir rol oynamıştır. Yıllar içinde saha doktoru olarak etkileyici bir deneyim elde eden Tekand, İzmir'deki çocuk kliniği'nin başına geçmiş ve 1997 yılına kadar çocuk refahı programları üzerinde çalışmıştır (Heinzelmann, 2015, s. 6-7). Tekand, yıllar boyunca İzmir'de binlerce çocuğa tedavi hizmeti vermiştir. Ölümünden üç yıl önceye kadar aktif olarak çalışmaya devam etmiştir (Reisman, 2005, s. 498).

1938'de Eckstein, "Anadolu yolculuğu" sırasında İhsan Doğramacı ile tesadüfen tanıştı. Eckstein, onu bir çocuk doktoru olarak beş günlük bir araştırma gezisine katılmaya davet etti. Bu gezi sonrası, Doğramacı Eckstein'in asistanı oldu ve Ankara'da çalışmalar yürüttü. 1941'de, "Yaz ishallerinin bakteriyofajla tedavisi" adlı ortak makaleleri yayımlandı. 1949'da Ankara'ya dönerek doktora sonrası çalışmalarına başladı (Heinzelmann, 2015, s. 6). Eckstein'in ayrılışının ardından, 1950'lerin sonlarında Doğramacı, Hacettepe Çocuk Hastanesi'nde 300 yataklı bir hastane kurdu (Reisman, 2005, s. 150). Böylece Eckstein'in hastane planını hayata geçirmiş oldu. 1958'de Hacettepe Üniversitesi kliniğini kurdu, ardından 1984'te Türkiye'nin ilk özel üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi'ni kurarak Türk eğitim sistemine katkı sağladı (Heinzelmann, 2015, s. 6).

Bahtiyar Demirağ 1950'den sonra Ankara Numune Hastanesi'nde Albert Eckstein'in yerini aldı. Doğramacı'nın yaptığı gibi Eckstein'in hayalini gerçeğe dönüştüren Çocuk Hastanesi'nin 1952 yılında temelini attı ve 1963 yılında tamamladı. Bu hastane, çocuk sağlığı alanında önemli bir adım olarak öne çıkmıştır ve burada çok sayıda çocuk doktoru yetiştirilmesini sağlamıştır. Ankara Üniversitesi'nde Antalya-Akdeniz Üniversitesi ve Diyarbakır-Dicle Üniversitesi pediatri kliniklerini kurdu ve hâlâ Ankara Üniversitesi'nde çocuk hastanesi olarak hizmet veren bir çocuk hastanesi de açtı (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 41).

Sabiha Cura ise İzmir'e giderek Ege Üniversitesi'nde pediatri kliniği kurdu ve burada sosyal pediatri'nin geliştirilmesine katkıda bulundu. Kardeşi Alphan Cura da pediatri olarak onun izinden giderek Ege Üniversitesi Pediatri Anabilim Dalı'nı geliştirdi (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 41).

Eckstein'in yanında çalışan asistanlar eğitim aldıkları dönem boyunca ve sonrasında gerçekleştirdikleri projelerle sağlık sisteminin modernleşmesine katkı sağlamışlardır. Yurt dışında aldıkları uluslararası standartlardaki eğitim Türk pediatri uygulamalarında yenilikçi yaklaşımların benimsenmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Selahattin Tekand, İhsan Doğramacı, Bahtiyar Demirağ ve Sabiha Cura, Eckstein ile başlayan pediatri alanındaki kültürel ve bilimsel aktarımı devam ettirmişlerdir. Bu süreç, bu alanının gelişiminde önemli bir etken olmuş ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'nin 1930'larda pediatri alanında yetersiz kliniklere ve sınırlı sağlık hizmetlerine sahip bir ülkeden, ilerleyen yıllarda modern pediatri uygulamalarının yerleştiği ve bu alanda tanınmış doktorların yetiştiği bir ülkeye dönüşme sürecinde, Albert Eckstein'in katkıları sınırlı, ancak genel bir çerçevede ele alınmıştır.

Nazilerin iktidara gelmesiyle Almanya'dan ayrılmak zorunda kalan Yahudi bilim insanları, Türkiye'ye davet edilerek üniversitelerde görevlendirildiler ve böylece yüksek öğretimde Alman ekolünün etkisi arttı. Bu ekole uygun olarak, Alman öğretim üyeleri geniş amfilerde tercümanlar aracılığıyla Türkçe dersler verdiler ve kısa sürede Türkçe ders kitapları ile yayınlar hazırladılar. Türkiye'de pediatri alanının kurulması ve yaygınlaştırılmasında önemli rol oynayan çocuk doktoru Eckstein de bu değerli bilim insanlarından biriydi. O dönemde bilimsel verilere dayalı bir sisteme geçiş yapılırken, Eckstein özellikle kırsal bölgelerdeki çocukların durumu hakkında kapsamlı raporlar sundu. Ayrıca, Ankara Numune Hastanesi'nin kurucularından biri olarak, bilimsel kitaplar hazırlayıp bunları ülke genelindeki doktorlara ulaştırdı ve bilimsel kongreler düzenleyerek bilimin yaygınlaşmasına katkı sağladı (Widmann, 2010; Schwartz, 2003; Özata, 2007; Terzioğlu, 2002 akt. Şahin, 2024, s. 160). Eckstein'in çalışmaları, özellikle kırsal bölgelerde sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve çocuk sağlığına yönelik reformların hayata geçirilmesinde etkin bir rol oynamıştır.

Türkiye'deki tıp uzmanlarının başarılı olabilmesi için bölgesel çalışmalar yapmak tek koşul değildi. Bazı göçmen bilim insanları, eski araştırmalarını sürdürerek asistanlarıyla araştırma ekipleri kurdular ve böylece çalışma konularını ve yöntemlerini sonraki Türk meslektaşlarına aktardılar (Öztürk & Erichsen, 1999, s. 71-72). Eckstein, Almanya'daki çalışmalarını da burada devam ettirmiş ve kendinden sonra görevi devralan asistanları tarafından pediatri alanında birçok konuda bilimsel katkılar yapılmıştır.

Eckstein ve ülkeye gelen diğer göçmen hekimler, modern tıbbi aktarmaya çalışırken, hijyen koşullarının yetersizliği, donanım eksikliği ve gelişmemiş kliniklerle başa çıkmak zorunda kaldılar. Eckstein, uzmanlığı kadar öğrencilerine ve meslektaşlarına karşı dostça tavırları ve hastalarına olan şefkatli yaklaşımıyla da tanınmıştır. Türkiye'de üç büyük başarı Eckstein'a atfedilmektedir: halk sağlığı verilerinin toplanması ve bu istatistiklerin ülke çapında sağlık hizmetlerini planlamak ve uygulamak için kullanılması, Noma hastalığının ortadan kaldırılması ve buna bağlı ölümlerin sıfıra indirilmesi, ayrıca anne ve bebek sağlığına yönelik geliştirdiği uygulamalar sayesinde bebek ölümlerinin büyük ölçüde azaltılması. Onun bilgi ve becerileri hem meslektaşları hem de tıp öğrencileri için ilham kaynağı olmuştur (Günay-Erkol & Arnold, 2008, s. 46-48). Bu katkıları, Türkiye'de pediatri alanının bilimsel temellere dayanarak gelişmesine ve ulusal sağlık politikalarının şekillendirilmesine zemin hazırlamıştır.

Görüldüğü üzere Eckstein'in Türkiye'deki kültürel temasları, pediatri ve bu konudaki eğitime yönelik yaklaşımların da gelişmesine katkı sağlamıştır. Alman tıp ekolünü benimseyerek Türk sağlık sistemine modern pediatri yaklaşımlarını entegre etmiş ve çocuk sağlığı hizmetlerini ülke genelinde yaygınlaştırmıştır. Sağlık alanında kurumsal yapıların güçlenmesine yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar, özellikle köylerdeki bireylerin sağlık bilincinin artırılmasını sağlamıştır. Eckstein'in gerçekleştirdiği saha çalışmaları ve veri toplama yöntemleri, Türkiye'nin sağlık politikalarında kanıta dayalı uygulamaların yayılmasına öncü olmuştur. Ayrıca, yetiştirdiği Türk öğrenciler aracılığıyla, Türkiye'de modern pediatri eğitimine ve sağlık hizmetlerine katkıda bulunarak bu alanlardaki kültürel etkilerini sürekli hale getirmiştir. Eckstein, bir kültür aktarıcı olarak Türk sağlık tarihine önemli bir miras bırakmıştır.

Kaynaklar

Akar, N. (2004). Albert Eckstein: A pioneer in pediatrics in Turkey. *The Turkish journal of pediatrics*, 46 4, 295-297.

Akar, N. (2008). *Bozkır çocuklarına bir umut*. Güner Yayınları.

Akar N. 2003 aktaran Akar, N. (2004). Albert Eckstein: A pioneer in pediatrics in Turkey. *Turkish Journal of Pediatrics*, 46(4), 295-297.

Akar N. (2004), 46 aktaran Günay-Erkol, E., & Arnold, R. (2008). *Émigré Albert Eckstein's Legacy on Health Care Modernization in Turkey: Two Generations of Students Who Have Made Major Contributions*.

- Hygiea Internationalis: An Interdisciplinary Journal for the History of Public Health, 7(1), 27-48. <https://doi.org/10.3384/hygiea.1403-8668.087127>
- Akar, N., Reisman, A., & Oral, A. (2007). Albert Eckstein (1891–1950): Modernizer of Turkey’s paediatrics in exile. *Journal of Medical Biography*, 15(4), 213-218. <https://doi.org/10.1258/j.jmb.2007.06-54>
- Başkan, M. S. (2019). Prof. Dr. Albert Eckstein: Yaşamı ve Anadolu izlenimleri: konferans ve sergi, 8-18 Ekim 2019 (N. Akar, A. Can, & E. Torunoğlu, Ed.). Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi.
- Cassirer, E. (2011). *Zur Logik der Kulturwissenschaften*. Felix Meiner Verlag.
- Celestini, F., & Mitterbauer, H. (Ed.). (2003). *Ver-rückte Kulturen: Zur Dynamik kultureller Transfers*. Stauffenburg.
- Eagleton, T. (2000). *The idea of culture*. Blackwell.
- Er, Ü., (2011), 45 aktaran İleri, H., Seçer, B., & Ertaş, H. (2016). SAĞLIK POLİTİKASI KAVRAMI VE TÜRKİYE’DE SAĞLIK POLİTİKALARININ İNCELENMESİ. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 176-186. <https://doi.org/10.20493/birtop.742637>
- Espagne, M. (1997). *Die Rolle der Mittler im Kulturtransfer. İçinde Kulturtransfer im Epochenumbruch Frankreich—Deutschland 1770 bis 1815; Bd. 1.*
- Espagne, M., & Werner, M. (t.y.). *Deutsch-französischer Kulturtransfer als Forschungsgegenstand Eine Problemskizze.*
- Espagne, M., & Werner, M. (2018). *Deutsch-französischer Kulturtransfer im 18. Und 19. Jahrhundert. Zu einem neuen interdisziplinären Forschungsprogramm des C.N.R.S. Francia*, 502-510 Seiten. <https://doi.org/10.11588/FR.1985.0.52120>
- Günay-Erkol, Ç., & Arnold, R. (2008). Émigré Albert Eckstein’s Legacy on Health Care Modernization in Turkey: Two Generations of Students Who Have Made Major Contributions. *Hygiea Internationalis: An Interdisciplinary Journal for the History of Public Health*, 7(1), 27-48. <https://doi.org/10.3384/hygiea.1403-8668.087127>
- Heinzelmann, W. (2015). The German-Jewish paediatrician Albert Eckstein (1891-1950) exiled to Turkey: Pioneering modern paediatric care and social hygiene (health sciences) during World War II. *Southeastern European Journal of Public Health (SEEJPH)*. <https://doi.org/10.4119/seejph-1805>
- Kahveci Ceylan, B., Azizoğlu, F., & Mete, M. (2023). Sağlık Politikaları ve Türkiye’de Sağlık Politikalarının Dönüşümü. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 186-203.
- Middell, K., & Middell, M. (1994). *Forschungen zum Kulturtransfer: Frankreich und Deutschland*. Universität Leipzig. <https://www.gotriple.eu/documents/ftunivleipzig%3Aaoi%3Aaquosa%3Ade%3Aaquosa%3A32539>
- Middell, M. (2021). *Kültür Aktarımı, Kültürel Transfer (M. Çakır, Çev.)*. Docupedia-Zeitgeschichte. <https://doi.org/10.14765/ZZF.DOK.2.702.V1>
- Nolte, S. H. (2021). From trench mouth to noma: Experiences from Nazi extermination camps. *Clinics in Dermatology*, 39(6), 990-995. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2021.05.019>
- Ord.Prof. Albert Eckstein | Cumhuriyet İnsanları Portreleri. (t.y.). Geliş tarihi 31 Ekim 2024, gönderen <https://portreler.fisek.org.tr/ord-prof-albert-eckstein/>
- Öztürk, A. O., & Erichsen, R. (1999). BİR SIĞINAK YERİ OLARAK TÜRKİYE Alman Araştırmacıların 1933-1945 Göçü. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13, 69-74.

- Pym, 1993/94, 63 Aktaran Wolf, M. (1993). "Cultures" do not hold still for their portraits. Kultureller Transfer als "Übersetzen zwischen Kulturen".
- Reisman, A. (2005). Turkey's Modernization: Refugees from Nazism and Atatürk's Vision. New Academia Publishing.
- Said, E. W. (1993). Culture and Imperialism. Knopf.
- Şimşek, F. (2016). KÜLTÜR AKTARIMI KURAMININ ELEŞTİRİSİ: TÜRKİYE'NİN MEDENİLEŞME SÜRECİNDE ÇEVİRİNİN ROLÜ [Doctoral thesis]. Sakarya Üniversitesi.
- Toplum Hekimliğine Gönül Verenler, Ord. Prof. Albert Eckstein: Çocukların Peşinde Anadolu. (2015). Çalışma Ortamı Dergisi, 142, 20-22.
- Uluç, T. F. (2003). Kültürlerarası etkileşim bağlamında Alman gazetelerinde Türkiye imgesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı, Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı.
- Widmann, 2010; Schwartz, 2003; Özata, 2007; Terzioğlu, 2002 aktaran Şahin, H. (2024). Yüzyıllık Cumhuriyetimizde Tıp eğitiminin yolculuğu. Ege Tıp Dergisi, 63(1), 157-165. <https://doi.org/10.19161/etd.1431863>
- Wiedemann, H. (2010). Atatürk ve Üniversite Reformu (A. Kazancıgil & S. Bozkurt, Çev.). Kabalıcı Yayınevi.
- Wiedemann, H. R. (1994). Albert Eckstein (1891-1950). European Journal of Pediatrics, 153(5), 303. <https://doi.org/10.1007/BF01956406>
- Yıldız Özlü, Z., & Ünüvar, S. (2023). Ankara Numune Hastanesi'nde Alman Bilim İnsanları ve Albert Eckstein. Asia Minor Studies, 11(2), 221-234. <https://doi.org/10.17067/asm.1262563>